

Υβριδικές Ταυτότητες

Κοινωνικές κατηγοριοποιήσεις:

- ...φυλή, φύλο, τάξη, μετανάστες, αστοί, των μουσουλμάνοι, μειονότητες, παραβατικοί έφηβοι...
 - Υπάρχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά των ομάδων αυτών που προσδιορίζουν ως 'εγγενή' και τα υποκείμενα που τις συνθέτουν;
- Η εθνοτική ομάδα, η καταγωγή, η κοινωνικο-οικονομική κατάσταση, τα φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά, η ηλικία, το φύλο, αλλά και οι σεξουαλικές επιλογές, αντιστοιχούν σε συγκεκριμένα πολιτισμικά πρότυπα και αποκτούν νόημα μόνο μέσα από τις κοινωνικές σχέσεις.
- Συγχρόνως, οι κοινωνικοί αυτοί προσδιορισμοί επηρεάζουν τις προσδοκίες αλλά το εύρος των ευκαιριών που μας προσφέρονται, προσανατολίζοντας τις δραστηριότητές μας.

- Η ανθρωπογεωγραφία εστιάζει και προβάλλει την κεντρική σημασία του χώρου σε διαδικασίες συγκρότησης ταυτοτήτων και διακρίσεων.

Χώρος: κοινωνική εμπειρία

- Δεν υπάρχουν κοινωνικές διαδικασίες εκτός χώρου.
...Όμως
- Ξεχωριστές κοινωνίες οργανώνουν και χρησιμοποιούν το χώρο με διαφορετικό τρόπο.
- Ο 'χώρος' είναι μια κοινωνική, κυρίως, εμπειρία, συγκροτημένη από πολλαπλά επίπεδα διαφορετικής νοηματοδότησης.
- Η διαδικασία νοηματοδότησης του χώρου διαμορφώνει την εικόνα και τη χρήση των περιοχών, επιδρώντας στον τρόπο με τον οποίο κατανοούμε τον κόσμο και συγκροτούμε τις δικές μας αφηγήσεις και ταυτότητες.
- Το 'πού' βρισκόμαστε σχετίζεται άμεσα με το τι αντιμετωπίζουμε αλλά και το τι κατανοούμε ως προβλήματα, με τα εμπόδια που εμφανίζονται στην πορεία, καθώς και με τις αξίες και τις στάσεις ζωής που υιοθετούμε.

Ο 'χώρος' και η 'κοινωνία' αλληλοσυγκροτούνται

Κυρίαρχες αφηγήσεις

- Οι κυρίαρχες αφηγήσεις τείνουν να ‘σκεπάζουν’ την πολυμορφία και την πολυπλοκότητα των κοινωνικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη συγκρότηση του χώρου.
 - Ο αποκλεισμός του διαφορετικού γίνεται εμφανής σε κάθε προσπάθεια αμφισβήτησης της κυρίαρχης αντίληψης.
- Μια από τις πιο χαρακτηριστικές κοινωνικές κατασκευές τέτοιου τύπου είναι η διάκριση ανάμεσα στον ‘ιδιωτικό’ και στον ‘δημόσιο’ χώρο.
 - Η έννοια του δικαιώματος της χρήσης του δημόσιου χώρου, της ‘οικειοποίησης’ του από διαφορετικές ομάδες και δραστηριότητες, σχετικοποιεί το παραπάνω δίπολο και ανοίγει το κουτί της Πανδώρας στις αντιθέσεις που το συνοδεύουν

Ο δημόσιος χώρος στην πόλη

- Ο δημόσιος χώρος στην πόλη γίνεται σήμερα κατανοητός ως το ευρύτερα προσβάσιμο και ανοικτό εκείνο πεδίο παρουσίας, συνάντησης και επικοινωνίας, όπου αρθρώνεται, παράλληλα, η διαφορετικότητα.
 - Η ανασφάλεια απέναντι στο 'διαφορετικό', όμως, παραμένει παρούσα.
- Παραδείγματα ιδιαίτερα προβληματικής σχέσης με το δημόσιο χώρο προσφέρουν στις μέρες μας 'παρεκκλίνουσες' ομάδες ατόμων...

➔ Άστεγοι

➔ Άτομα με νοητικά
προβλήματα

➔ ...

- Απρόβλεπτη
διαφορετικότητα
- Αόριστη αντίληψη
πιθανής
παραβίασης
συγκεκριμένων
'κανόνων'
συμπεριφοράς...

- Ζητήματα
ελέγχου της
παρουσίας
τους
- Εξοβελισμός

Ήπιες μορφές εξοβελισμού

- Παγκάκια με κάγκελα στην Κυψέλη

“Παγκάκια με κάγκελα στην πλατεία Αγίου Γεωργίου, στην Κυψέλη, εγκατέστησε πριν από λίγο καιρό ο Δήμος Αθηναίων. Σκοπός, πιθανότατα, αυτής της κατασκευής είναι να μην μπορούν να ξαπλώνουν οι άστεγοι”.

(in.gr. 09/09/2014)

Άρρητη επιτήρηση

- Οι κυρίαρχοι κώδικες συμπεριφοράς επιτηρούνται καταρχήν άρρητα και επιβάλλονται, στη συνέχεια, με την αίσθηση του ανεπιθύμητου που προβάλλεται στις 'διαφορετικές' παρουσίες.

Το παράδειγμα της σεξουαλικότητας:

- Για τις λεσβίες και τους γκέι, η σεξουαλικότητά τους 'οφείλει' να παραμείνει 'ιδιωτική', αφού η δημόσια έκφρασή της συναντά αρνήσεις.
- Σιωπηρή απαγόρευση σωματικών εκφράσεων και κινήσεων.
- Αποκλεισμός ορισμένων κατηγοριών πολιτών από τις θεωρούμενες, για άλλους, ως δεδομένες χρήσεις του δημόσιου χώρου.
- Η επιβαλλόμενη συμμόρφωση στο ετερόφυλο πρότυπο συνοδεύεται, συνήθως, από την προσποίηση μιας ετεροκανονικής σεξουαλικής συμπεριφοράς

...ακραίες μορφές εξοβελισμού

- “Η νέα επίθεση των νεοναζί αυτή τη φορά με θύματα ένα ζευγάρι ομοφυλόφιλων σημειώθηκε στην πλατεία Βαρνάβα στο Παγκράτι, περίπου στις 12.30 το βράδυ του Σαββάτου. Θύματα ήταν οι Κ. και Ζ., Έλληνας ο πρώτος μετανάστης που του έχει χορηγηθεί άσυλο ο δεύτερος, και δράστες περίπου δεκαπέντε άτομα. Και οι δύο διακομίστηκαν στο νοσοκομείο. Ο Κ. έχει σπασμένο αστράγαλο σε τρία σημεία και θα χρειαστεί χειρουργείο. Οι δυο τους, σύμφωνα με την Εφημερίδα των Συντακτών, το βράδυ της επίθεσης αποφάσισαν να πιουν μια μπίρα σε ένα παγκάκι της περιοχής. Αρχικά τους επιτέθηκαν τρία άτομα που τους πέταξαν απόνερα μπουγάδας και τους επιτέθηκαν φραστικά. Ο Κ. αντέδρασε όμως οι δράστες διέφυγαν με μηχανάκι. Λίγη ώρα αργότερα μια ομάδα περίπου 15 ατόμων με μαύρες μπλούζες και ξυρισμένα κεφάλια έφτασε στο σημείο. Τους επιτέθηκαν με μανία κλοτσώντας και γρονθοκοπώντας τους. Οι Κ. και Ζ. έπεσαν αιμόφυρτοι στο έδαφος. Το τάγμα εφόδου είχε ολοκληρώσει την επίθεση και αποχώρησε οργανωμένα με κατεύθυνση την πλατεία Πλαστήρα.

«Και το σκέφτηκα κάποια στιγμή όπως καθίσαμε στο παγκάκι: σαν πολλούς φασίστες έχει σήμερα η πλατεία», είπε ο Κ. στην Εφημερίδα των Συντακτών. «Πιστεύω ότι ήθελαν να δώσουν ένα μάθημα, επειδή είμαι διαφορετικός από δύο πλευρές: και λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού μου και λόγω του χρώματος του δέρματος του συντρόφου μου. Όπως είπε ένας φίλος παραφράζοντας τον Μπρεχτ, χτύπησαν το πόδι, αλλά ο στόχος τους ήταν το κεφάλι. Ήθελαν να μου αλλάξουν μυαλό, να μην είμαι αυτός που είμαι», πρόσθεσε.

- Πρόκειται για την πέμπτη επίθεση κατά ομοφυλόφιλων που δημοσιοποιείται κατά την καλοκαιρινή περίοδο (Εφ. των Συντακτών 25/08/2014)

Διεκδίκηση

- Οι δημόσιες εκφράσεις 'ιδιωτικών' και 'αθέατων' σεξουαλικότητων εκθέτουν τις κυρίαρχες σηματοδοτήσεις του χώρου και θεωρούνται δυνάμει μετασχηματιστικές

Λεσβιακή Ομάδα Αθήνας:
Αφίσα Pride 2007

...ζητήματα ελέγχου

- Η διάσταση του απτού και εμπράγματος ελέγχου του δημόσιου χώρου αποτελεί αρμοδιότητα των θεσμοθετημένων δομών τήρησης της 'τάξης'.

Vancouver: Δίκτυο καμερών στο κέντρο της πόλης

- Η επιτήρηση του δημόσιου χώρου από κυκλώματα καμερών 'εστιάζει' στις 'ανοίκειες' κοινωνικές ομάδες και εξασφαλίζει μόνιμη και αποστασιοποιημένη, πια, δυνατότητα άσκησης πίεσης για την προσαρμογή της συμπεριφοράς τους στα κυρίαρχα πρότυπα .

Ιδιωτικοί χώροι συγκέντρωσης

- Άνθιση ιδιωτικών χώρων συγκέντρωσης που προσομοιάζουν στα χαρακτηριστικά τους με αυτούς του δημοσίου → mall

(Dalian, China)

(Athens Metro Mall)

- Η προστασία' από την ενοχλητική παρουσία του 'διαφορετικού', ερμηνεύεται αυθαίρετα.
- Η δικαιοδοσία των security αντλεί από το νομοθετικό πλαίσιο για τη διαφύλαξη της 'ιδιοκτησίας'.

Το επιφυλακτικό περιβάλλον

- Οι δημόσιοι αστικοί χώροι κατοπτρίζουν τη επιφυλακτικότητα με την οποία οι κάτοικοι προσεγγίζουν τα ερεθίσματα που προκύπτουν από τις απρόβλεπτες συναθροίσεις και συναναστροφές.

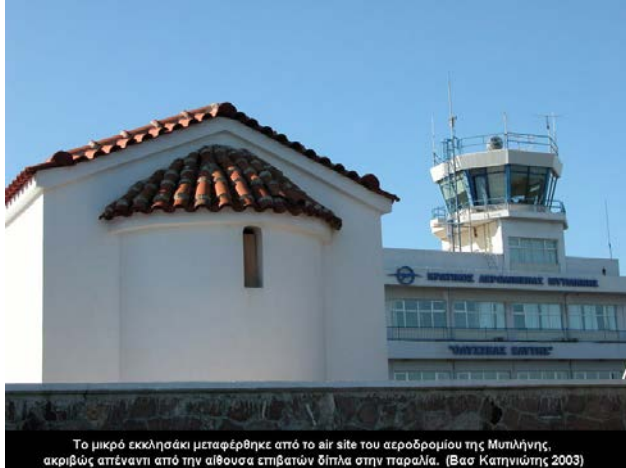
- Τα ίδια τα κτίρια των δημόσιων χώρων της πόλης, περιχαρακωμένα, με ευδιάκριτα διαχωριστικά ακόμα και στα καφενεία που βρίσκονται σε πεζοδρόμια ή πλατείες, «...περιτειχίζουν και προστατεύουν τις διαφοροποιήσεις των πολιτών».

Προβολή κυρίαρχης αφήγησης

- Κάθε δημόσιος χώρος αποτελεί μια ενδεικτική μορφή αναπαράστασης των αξιών που κυριαρχούν, καθώς και αυτών που φθίνουν ή εξοβελίζονται.

Λαμία

Μυτιλήνη

Μοναστηράκι

- Η συμμετοχή των κτιρίων στη διαδικασία αυτή αφορά τόσο την φυσική τους θέση και παρουσία, όσο και την εσωτερική τους δομή και λειτουργία.

Οι ανθρωπογεωγραφίες της Πάτρας

Οι χωρικές συγκροτησιακές συνιστώσες της Πάτρας:

- Η σημασία του λιμανιού στη λειτουργία και στην εξέλιξή της.
- Ο κοινωνικο-μορφολογικός της διαχωρισμός στην Άνω και την Κάτω πόλη
- Έντονες πληθυσμιακές ροές

Κοινωνικά
κατασκευασμένες
διαστάσεις που
αλληλοσυνδέονται
...

Πόλη χωρίς 'φυσικό' λιμάνι

19^ο αιώνας

- Οι επενδύσεις στις θαλάσσιες μεταφορικές υποδομές συνόδευσαν την εκτίμηση του οικονομικού ρόλου που θα μπορούσε να επιτελέσει η Πάτρα στα πλαίσια του νεοσυσταθέντος Ελληνικού κράτους
- Η πόλη συνδέεται ατμοπλοϊκά με την Ανατολική Ιταλία (Αγκόνα και Μρίντιζι) και αναδεικνύεται σε εξαγωγική πύλη της χώρας προς τη δύση

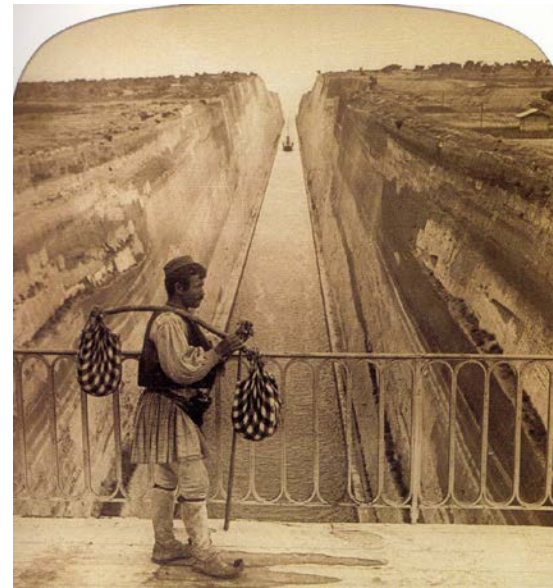

Εμπόριο της σταφίδας:
Βασικό εξαγωγικό προϊόν
της χώρας το 19ο αιώνα

Επακόλουθες συνεργίες

- Παρόμοια με άλλες μεσογειακές πόλεις-λιμάνια, (Σμύρνη, Θεσσαλονίκη, Αλεξάνδρεια, Βηρυτό), η Πάτρα αποτέλεσε μια νησίδα νεωτερισμού που συνέδεε μια παραδοσιακή ενδοχώρα με την εκβιομηχανιζόμενη Δύση.
 Ίδρυση Εμπορικού Επιμελητηρίου (1836), καθώς και των πρώτων εργοστασίων και πιστωτικών ιδρυμάτων της χώρας (Εθνική & Ιονική Τράπεζα).
- Αποτέλεσε το κίνητρο για τη δημιουργία μεταφορικών υποδομών υπερτοπικής σημασίας (διάνοιξη ισθμού της Κορίνθου (1983) & κατασκευή σιδηροδρομικού δικτύου 1987), κινήσεις που στήριξαν τη συμπληρωματικότητα των σχέσεων της Πάτρας με την αγορά της Αθήνας και το λιμάνι του Πειραιά.

Έντονες χωρικές ανισορροπίες

Κάτω Πόλη

- Οι βασικές επιχειρηματικές παροικίες, η Αγγλική, η Γερμανική και η Ιταλική, χωροθετήθηκαν παράλληλα προς τη θάλασσα (τα εγγλέζικα)
- Εστία της ετερόκλητης αστικής κοινωνίας της Πάτρας ήταν η πλατεία του Γεωργίου του Α΄, η πλατεία του θεάτρου της πόλης (Απόλλων), η οποία εξωραΐστηκε με σιντριβάνια που κατασκευάστηκαν στη Γαλλία
- Επίσης αποκτά εμπορικές στοές αλλά και κτίρια ενδιαφέρουσας αρχιτεκτονικής με προεξέχοντα το νεοκλασικό.

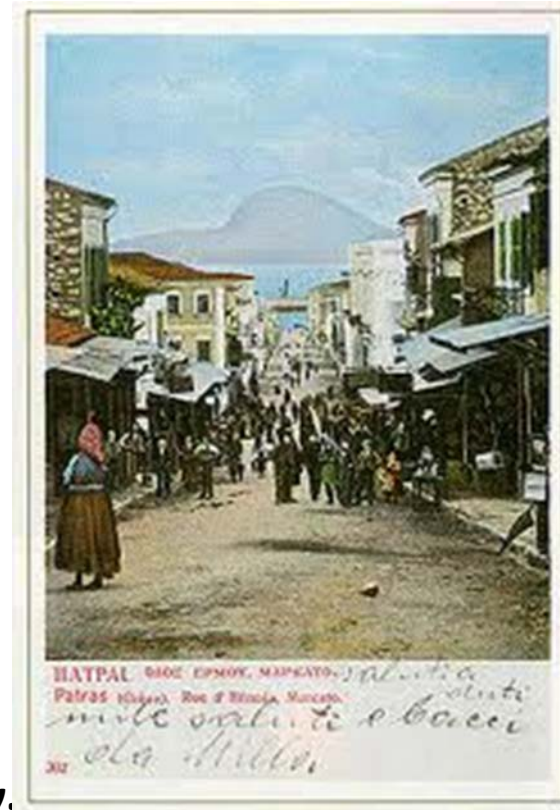
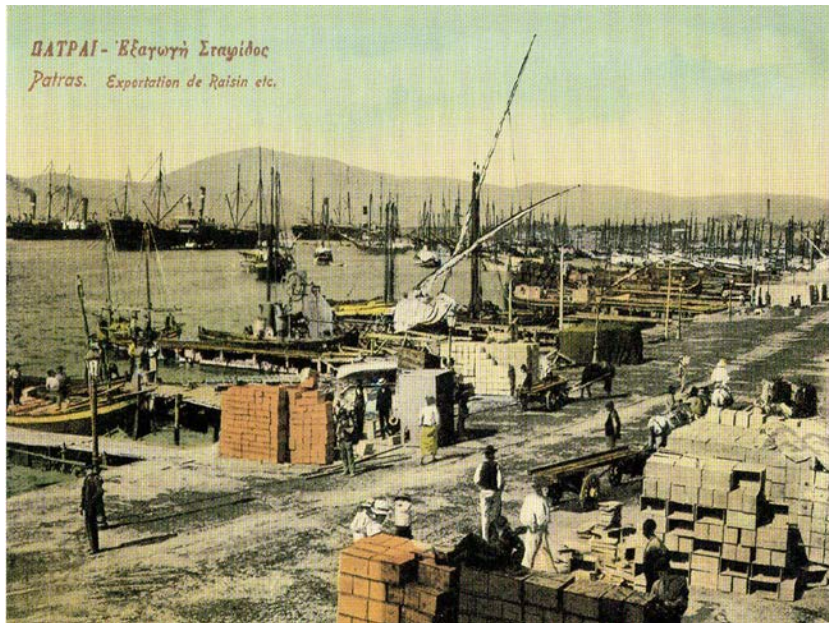

Θέατρο Απόλλων

Κοινωνικο-οικονομικές ανισότητες

Άνω πόλη (όριο τα Ψηλαλώνια)

- Πόλος έλξης των μεταναστών από τα χωριά της ενδοχώρα.
- Ακανόνιστος πολεοδομικός ιστός.
- Εδώ κατοικούν οι εργάτες του λιμανιού, οι αχθοφόροι και οι κασελοκαρφωτές

- Το σταδιακό κλείσιμο των ευρωπαϊκών αγορών της σταφίδας, σηματοδότησε την έναρξη μιας περιόδου παρατεταμένης κρίσης και αναταραχών.
- Στο κλίμα αυτό αναπτύχθηκαν και οι πρώτες ριζοσπαστικές πολιτικές κινήσεις της χώρας. Οι συγκεντρώσεις και οι διεκδικήσεις είχαν ως επίκεντρο την Πλατεία του Γεωργίου του Α΄, τον πυρήνα της Πατρικής αστικότητας

Η Πάτρα τον 20^ο αιώνα

- Στις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα, δημιουργούνται στην Πάτρα καταυλισμοί υποψήφίων μεταναστών προς τις εργαταγορές των Ηνωμένων Πολιτειών, οι υποδομές των οποίων περιλάμβαναν και τους προβλεπόμενους ιατρικούς ελέγχους.

Η αναμονή του υπερωκεάνιου στην Πάτρα

Μεσοπόλεμος

- Έλευση 12.000 περίπου Μικρασιατών προσφύγων.
- Η άτακτη στέγαση των προσφύγων σε διάφορα σημεία του κέντρου της Κάτω Πόλης συγκέντρωσε τις συντονισμένες διαμαρτυρίες των καταστηματάρχων που, επικαλούμενοι την επιχειρηματική κάμψη, κατεύθυναν την δημιουργία των τεσσάρων προσφυγικών συνοικισμών στην περιμετρική ζώνη της Πάτρας, επιτυγχάνοντας την επιθυμητή απομάκρυνση.

Σύγχρονα παραδείγματα εξοβελισμού της διαφορετικότητας

- Στη δυτική πλευρά της πόλης δημιουργήθηκε πρόσφατα ένας πρόχειρος και αυτοσχέδιος καταυλισμός μεταναστών ασιατικής, κυρίως, καταγωγής, στόχος των οποίων ήταν η μετάβαση στη δυτική και βόρεια Ευρώπη.
- Οι εντάσεις που έγειρε ο καταυλισμός αποτυπώνονται χαρακτηριστικά στη δημιουργία του συλλόγου κατοίκων «Εάλω η Πόλις», αποκλειστικός στόχος του οποίου ήταν η απομάκρυνση των παραπηγμάτων.

Η έξοδος των μεταναστών από τον καταυλισμό (Ελευθεροτυπία, 15 /07/2009)

- Η βίαιη εκκένωση και η ισοπέδωση του καταυλισμού (12/07/2009), έδωσε τέλος στην πρόσφατη αυτή διένεξη για το δικαίωμα της χρήσης των χώρων της πόλης.

Συμπεράσματα

- Στην Πάτρα, μια πόλη που αποφασίστηκε ότι θα λειτουργήσει ως λιμάνι, οι πληθυσμιακές ροές που δημιουργούνται λόγω του λιμανιού, τροφοδοτούν το αίσθημα 'εισβολής και απειλής' που αρθρώνουν οι κάτοικοι, δημιουργώντας διαρκώς ανανεωνόμενες αφορμές για εντάσεις.
- Οι σχετικές αντιπαραθέσεις αποτελούν μορφές διεκδίκησης της αποκλειστικότητας στη χρήση των χώρων της πόλης.
- Υιοθετώντας την οπτική αυτή, η πόλη προσφέρει πληθώρα ανάλογων ενδεικτικών διεκδικήσεων και τριβών.
 - Η τοπική εκκλησία έχει, για παράδειγμα, εναντιωθεί στη λειτουργία του 'ξενόφερτου', όπως υποστηρίζει, καρναβαλιού, οι γιορτές του οποίου «καταλαμβάνουν» το κέντρο της πόλης για αρκετές, κάθε χρόνο, μέρες.

